

מראי מקומות- הוריות י'

- (א) **והקריב על חטאתו, מלמד שמביא חטאתו משעבר - ע' בפי' הראב"ד על תורת כהנים, שפי' דקרא יתירא קא דריש (דהיינו, שאי"ז ממשמעות הפסוק), דדרשי' דחייב אף על חטאתו שחטא אף לאחר שהעבירו ממשרתו, דאם הורה וחטא, חייב להביא פר.**
- (ב) **משיח שאין מביא בשגגת מעשה... לא כ"ש- הק' הקרן אורה, איזה ק"ו הוא זה, הרי משוח שעבר עדיין בקדושתו קאי לכל דיני כהונה גדולה, וא"כ שפיר י"ל דאף לאחר שהעבירו דינו להביא פר, ואינו דומה כלל לנשיא, דלאחר שהעבירו הרי הוא כהדיוט גמור, וא"כ שפיר אינו מביא שעיר. ועוד הק', קרא ל"ל דכ"ג שעבר מביא פר ונשיא שעבר אינו מביא שעיר, הרי כ"ג שעבר כ"ג הוא, ונשיא שעבר הדיוט הוא, וכנ"ל, ולכן פשוט הוא שכ"ג שעבר מביא פר ומלך שעבר אינו מביא שעיר, וקרא ל"ל. וכ' דגם מדברי הרמב"ם מבואר דמה שמשיח חייב בפר אח"כ הוא משום שאין בין כהן משמש לכהן שעבר אלא פר יוה"כ. וע' בחזון איש (הוריות ט"ו, י"ד) דג"כ העיר בזה, וכ' להוכיח מזה דמה דכ"ג מביא פר, אינו מדין קדושת כהונה גדולה שיש לו, אלא גדלותו והתמנותו על כל ישראל גרמה לו, וכמו נשיאותו של הנשיא גורם שנתייחד לו קרבן שעיר. וא"כ, נמצא דמה שכ"ג שעבר מביא פר, אינו מחמת שהוא עכשיו במצות כהונה גדולה, אלא בשביל שהי' ממונה על העם שעה א', ולפיכך שפיר השוה הגמ' נשיא שעבר ומשיח שעבר. אבל העיר החזו"א, לפי שיטתו שם דכ"ג שנסתלק (שלא מחמת מום או זקנה, אלא מחמת שסרח) אינו מביא פר, לדבריו הנ"ל למה הוי הדין כן, הרי אף דאין דינו ככ"ג, מ"מ אי"ז גורם דין שחייב בפר. וכ' דמ"מ אין יחוס של העבר עומדת לו למי שנסתלק, ורק למי שעדיין בקדושתו [ונק"ק, לימא בפשיטות, דאף דקודם קראי ה' מקום לומר דמחמת התמנותו על ישראל גרמה לו, אבל לאחר שחידש התורה דאף לאחר שעבר חייב הוא בפר משא"כ אצל הנשיא, לימא דהא גופא חידש התורה, דחייב הפר הוא מחמת קדושתו גופא, וממילא מי שנסתלק ואינו בקדושתו אין לו דין זה, וצ"ע].**
- (ג) **ת"ל אשר נשיא יחטא, כשהוא נשיא אין, כשהוא הדיוט לא- העיר המרומי שדה על הדרשה, אם מלשון "יחטא" הוא, הרי גם במשיח כתי' יחטא. וכ' דצ"ל דלשון "אשר" דריש, בשעה שהוא נשיא, שגורם שיחטא מצד נשיאותו, לאפוקי כשהוא הדיוט. וכ"כ ההורה גבר, דהוה מצי למיכתב "אם", וכ' "אשר", ומשמע דכוונת הפסוק לומר דבאשר הי' נשיא הי' חוטא, וכשהוא הדיוט לא.**
- (ד) **חטאו עד אשר נתמנו וכו', ר"ש אומר אם נודע וכו'- כ' החזון איש (הוריות ט"ו, ט"ז) בביאור מחלקותם, דהת"ק ס"ל דהא דחילקה תורה בין הדיוט לנשיא ומשיח, אי"ז מצד הכפרה, שההדיוט צריך כשבה או שעירה להתכפר, והנשיא צריך שעירה וכ"ג צריך פר, אלא מצד החטא, דהיינו דהחטא שחטא כשהי' כ"ג או נשיא צריך כפרה אחרת מחטא שחטא כשהוא הדיוט. ור"ש ס"ל דתרווייהו גרמי, שחטא של הדיוט וכפרה של הדיוט ביחד מצריכין כשבה ושעירה, וכן בנשיא ומשיח. ואם אין תרווייהו שוין, אינן בכלל האמור בתורה, וכיון דלא נאמר דינו בתורה, אינו בכלל חיוב קרבן.**
- (ה) **אשר נשיא יחטא, יכול גזירה, וכו'- כ' הבאר שבע דאפשר דדייק כן מהא דכתי' "אשר", ואף דכתי' אשר במקום "אם" בהרבה מקומות בתורה, כאן הרי שינתה לשונו, ולכך שפיר דייק. ועוד כ' דלא דייק ממלת אשר, שהרי בתורת כהנים כ' זה גם לענין משיח, אף דלא כתי' אשר, אלא י"ל דלשון "יחטא" משמע לשון עתיד, ולכן משמע גזירה.**
- (ו) **גזרה, מהיכא תיתי, וכו'- פי' הבאר שבע, הרי אדם בעל בחירה הוא, וא"כ איך הוי גזרה עליו. וע"ז תי' הגמ' דאשכחן ככה"ג לענין נגעי בתים, דג"כ ודאי לא אתי אלא מכח חטא, ומ"מ התורה מבשרה שיהי' נגעי בתים. אבל הזה גופא טעמא בעי, למה גזר הקב"ה שיחטאו ויביא עליהם נגעים, הלא אדם בחירי הוא, והניח בצ"ע. וכ' המצפה איתן ליישב ע"פ דברי הרמב"ם דדוקא על יחיד**

לאשמענין דמלך מצורע נקרא הדיוט, ושפיר נכלל זה בפרט להדיוט.

(א) **ואמרתי שמא יעלה ויתעה אותנו- הק' המהרש"א**, אם ידע שאותה שנה יעלה הכוכב, למה אמר "שמא". ועוד, מהו לשון "עולה ומתעה", הול"ל שכל ע' שנה הכוכב מתהלך לרוח אחרת. ועוד, מה הק' לו כ"כ בידך, וכו', הרי לא לנבונים עושר (ע' לקמן בזה). וגם מה שהשיב לו לתמוה על התלמידים, מה תשובה היא זו, הרי רק מגדיל הקו'. ותי' דהק' ר"ג על ר' יהושע, אם כ"כ פת וסולת יש לך, א"כ ע"כ יש לך פרנסה, ולמה אתה צריך לילך למקום סכנה בשביל פרנסתך. ועל ר"ג עצמו ל' הי' ק', שהרי הי' נשיא, ואפשר שירד שם לעשות איזה השתדלות בבית קיסר. וע"ז השיב לו ר' יהושע, עלי אין לתמוה כ"כ, שהרי יש הרבה עשירים שהולכים בספינה בשביל פרנסתם. אלא יש לתמוה טפי על ב' תלמידך, שהם צריכים מזונות ממש, ומ"מ אין יורדין בספינה להשיג פרנסתם. ועע"ש באריכות שפי' בדרך אחרת באופן רמז.

(ב) **כ"כ בידך ואתה עולה בספינה- פרש"י**, כלומר, כ"כ חכמה יש בידך ואתה צריך לירד לספינה בשביל מזונותיך. והביא התוס' **הרא"ש מהרמ"ה** להק', והרי אין לנבונים עושר. ועוד, הרי רוב יורדי הים הם עשירים שיש עמהם סחורה. אלא הוא פ' דכוונת ר"ג הי' לתמוה, אם אתה יודע ומכיר כ"כ בקורות הים, למה ירדת לים עכשיו. וע"ז השיב לו דיש לתמוה על תלמידים שלו, דאינם יכולים לכוון השעה כדי להרויח בשביל מזונותיהם. וכ' **הבאר שבע** דכוונת רש"י הי' כעין מש"כ הרמ"ה לענין התלמידים, כלומר, טענת ר"ג על ר' יהושע הי' דאפי' לגבי מזונות אינו יכול להרויח, הרי יש לו כ"כ חכמה, ולכא"פ צריך להיות שיכול להרויח עד כדי מזונות.

(ג) **א"ל כמדומים אתם ששררות אני נותן לכם, עבדות אני נותן לכם- הק' העיני שמואל**, איך הוכיח ר"ג שלא באו משום שסברו דשררה הוא, דלמא לא באו משום הא גופא דעבדות הוא, ולא היו רוצים לקבל העבדות. ותי' ע"פ מה שיש להק' עוד, איך לא באו מיד, הרי ר"ג

פרטי לא גזר הקב"ה אם יהי' צדיק או רשע, אבל על הרבים אפשר שיגזור הקב"ה שיצאו מהן צדיקים או רשעים. ובמגן גבורים תי' דשפיר שייך שיגזור הקב"ה שהנשיא יהי' חוטא בשוגג, כדי שיהי' מביא קרבן ויכניע עצמו להקב"ה. אולם ע"ש שהק' ע"ז, דא"כ מה הק' בכלל מהכ"ת, כיון שכבר ידע סברא זו (שהרי לא כ' סברא זו בגמ'), ע"ש מה שתי'.

(ז) **מה זב מן הדבור ואילך, אף נגעים מן הדבור ואילך- פרש"י דכתי' כי יהי' זב מבשרו, לומר דמה שראו זיבה לפני הדבור אינו מטמא. והק' הבאר שבע**, עכשיו דחידש התורה דגם אצל נגעים אמרי' דנגעים שקודם הדבור אינם כלום, א"כ לימא ק"ו, מה נגעים, שמטמאין באונס, מ"מ נגעים לפני הדבור לאו כלום, זבים, דאינן מטמאין באונס, כ"ש שלא יהי' טמא בלפני הדבור. והביא דבאמת הספרי הק' כן, ותי' דנגעים יש להם קולא שאין טומאתן וטהרתן אלא ע"פ כהן, תאמר בזבין שטומאתן וטהרתן בכל אדם, וא"כ י"ל דלא יפטר בהם לפני הדבור, ת"ל כי יהי' זב, מן הדבור ואילך.

(ח) **אף נגעים מן הדבור ואילך- הק' החק נתן**, איך משכחת נגעים לפני הדבור, הרי כשעמדו על הר סיני נתרפאו מכל מומן. ואע"פ שחזרו בחטא העגל, הרי פנים חדשות באו לכאן, והוי נגע שלאחר הדבור. וכ' די"ל ע"פ מש"כ תוס' בב"ב (נח). דקודם הדבור היינו קודם שנאמר אותה פרשה, וא"כ שפיר י"ל שהי"ל נגע קודם דבור הפרשה, ושפיר שייך מיעוט על נגעים קודם הדבור.

(ט) **נגעי אונסין מי לא מטמו, והא תניא וכו'- הק' המגן גבורים**, איך מקשינן מברייתא זו על ר' שמעון, דלמא הברייתא כר' יהודה אתיא. ותי' דאם אי' דר"ש לא ס"ל כן, א"כ שוב ק' לו, למה צריך לכתוב דנגעים שלפני הדבור אינם טמאים, נלמוד מזבים. וע"ש מה שהק' ע"ז, וכ' דה"ה דהוי מצי לשנויי הכי, אלא דניח"ל לאוקים הברייתא ככ"ע.

(י) **אשר נשיא יחטא פרט לחולה- כ' המגן גבורים** דאף דכבר דרשי' פרט לשעבר, מ"מ ממעטינן זה נמי. ועוד, הא באמת בא ברייתא

(יז) **א"ל ר"ל, האי רשע קרית לי, נהי דלא קא עביד מצוה מן המובחר, פסח מיהא קא עביד- ע' במהרש"א שהביא מש"כ תוס' בנזיר (כג.)** דמשמע מכאן דאכילה גסה שמי' אכילה. והק' מהא דאמרי' בפרק בתרא דיומא, דהאוכל אכילה גסה ביו"כ פטור, והביא בשם ר"ת דב' מיני אכילה גסה הם. והק' המהרש"א, א"כ לימא דכאן מיירי באכילה גסה שאין בה דין אכילה כלל, וממילא לא יהי' ק' דפסח מיהא קעביד, שהרי א"כ באמת לא קעביד פסח, שהרי אינו יוצא אכילתו כלל באכילה גסה. ותי' דצדיקים ילכו במ' ופושעים יכשלו במ' מיירי ודאי בענין א', ואכילה גסה דיוה"כ לא חשיב אכילה כלל, אלא מזיק (ואע"ג דאכתי לא אסיק אדעת' דמיירי בדרך א' ממש, אבל עכ"פ צריך להיות ענין א'.

(יח) **א' נזדמנה לו אשתו, וכו'-** העיר המהרש"א דמה שייך צדיק ופושע בדבר שנזדמנה לו. ותי' דזהו על דרך מש"כ לא יאונה לצדיק כל און, ע"ש מש"כ בזה.

(יט) **הם שנתכוונו לשם מצוה צדיקים ילכו במ'-** כ' המהרש"א דבנות לוט שכיוונו לשם מצוה זכו שהותרו הנקבות לבוא בקהל, והוא שנתכוין לשם עבירה, ופושעים יכשלו במ', זה גרם לזכרים שלא יבואו בקהל. והא דכתיב על אשר לא קידמו אתכם בלחם ובמים, י"ל דזהו וזה גרם.

(כ) **הוא שנתכוין לעבירה- כ' המהרש"א בשם תוס' בנזיר, דאף למ"ד דבן נח מותר בביתו, מ"מ הם פירשו מעצמן מכמה עריות, ובתוס' בסנהדרין (נז:)** כ' דאשכחן דסיפר הכתוב בגנות הדבר שעתיד התורה ליאסר.

(כא) **גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה...** מאן נינהו נשים באהל, שרה רבקה וכו'- ע' תוס' ביבמות (קג. ד"ה והא), שכ' דנחשב מצוה שלא לשמה משום שהאמהות נהנות מהביאה עם בעליהן, ודלא כיעל שלא נהנית מהביאה עם סיסרא. ועפ"ז ביאר קו' הגמ' והא מתהניא מבעילה, דכיון דנהנית יעל מהביאה, א"כ למה משבחה הכתוב שגדולה יותר מנשים באהל, הלא היא ג"כ נהנית

גדול ונשיא הי', ואין מסרבין לגדול. ותי' שהרי כ' תוס' בפסחים (פו:) דאף דאין מסרבין לגדול, אבל לגסות ולשררה מסרבין פעם ראשון. וא"כ, כיון שלא באו בפעם ראשון, הבין ר"ג דס"ל דשררות הוא, ולכן אמר להם דבאמת אי"ז שררה אלא עבדות, וא"כ הי' להם לבוא מיד.

(יד) **אשרי הדור שנשיא שלו מביא קרבן על שגגתו- הק' הבאר שבע,** למה תלה האושר בדור, ולא בנשיא עצמו, הרי דור לא רמיזא בקרא. ותי' דאין שייך לתלות האושר בנשיא עצמו, לומר אשרי הנשיא שהוא מביא קרבן על שגגתו, ולכן אין האושר מצד עצמו, אלא מצד מה שימשוך לדור שיהיו יכולים ללמוד ממנו להרגיש על החטא לשוב בתשובה.

(טו) **איעתריתו פורתא- כ' המהרש"א** דדקדק רבא לומר איעתריתו "פורתא", וגם השיבו לו דזבינו "קטינא" דארעא, משום דגם רוב עושר סיבה הוא לביטול תורה, דמרבה נכסים מרבה דאגה לעסוק בהם, ואין לו פנאי לעסוק בתורה. וכ' עפ"ז ליישב גם שאין סוגיין סותר מה דאמרי' שאין אדם זוכה לב' שלחנות, דהיינו לרוב טובה בעוה"ז ובעוה"ב, ונראה דכוונתו שלא זכו ל"רוב" טובה בעוה"ז, אלא לקצת טובה, וזה שפיר שייך.

(טז) **א"ל ר"ל, האי רשע קרית לי, נהי דלא קא עביד מצוה מן המובחר, פסח מיהא קא עביד- הק' הטורי אבן (ר"ה כח:)** דהא שי' ר"ל הוא דמצות צריכות כוונה, וא"כ למה כאן באמת יצא ידי פסח, הא לא כוון, ולמה אינו יכול לקרותו רשע, הרי אפי' מי שעבר על מצוה דרבנן יכול לקוראו עבריין. ותי' הטו"א דבקדשים הקרבן עומד רק לזה, וא"א עתה ליקח אחר, ולכן אי"צ כוונה, אבל בשאר מצוות יוכל ליקח אחר. והוסיף בהג' מהרש"ם בנזיר (כג.) דלפי שי' הרמב"ם דמצוות שיש בהם הנאה אי"צ כוונה, א"ש בלא"ה. וע"ע במהרצ"ח בנזיר (שם) דכ' דמיירי דאכלו גם לשבר רעבונו, ולא רק לשם מצוה, ולכן מה שלא קיים מצוה מן המובחר הוא משום שלא אכלה על השובע [אבל לכאן

הגמ' לא משמע כן, דלא משמע דהחסרון בעשיית המצוה הוא ענין פרטי של מצות אכילת פסח, אלא דהחסרון הוא גופא בכוונתו].

ישראל. והק' **המהרש"א** כאן, דהא תוס' לעיל שם כ' דמה דאמרי' דהעוסק במצוות שלא לשמה נוח לו שלא נברא, היינו היכא דלומד לקפח לאחרים, ומה דאמרי' דמתוך שלא לשמה בא לשמה, היינו שלומד כדי לקנות לו שם וכדו'. וא"כ, לכאור' מה שעשה בלק הי' דומה ללומד לקפח, וא"כ איך מדמין זה למי שלומד שלא לשמה שמביא לידי לשמה. ותי' "שהוא לא בא לקלל את ישראל רק מפני יראת עצמו, כמ"ש וירא בלק וגו' ויגר מואב מפני בני ישראל וגו', וה"ל כמו לקנות שם לעצמו. ודקאמר בי' שמתוך שלא לשמה כו' [דלכאור' אין שייך לו, שהוא לא הביא לשמה לעולם], ר"ל שמתוך שלא לשמה, דהיינו שהביא קרבנות שלא לשמה רק לקנות לו שם, זכה שבא לשמה, שזרעו דוד ושלמה הקריבו קרבנות לשמה".

(כד) **דאילו בכירה דקרי' מואב א"ל רחמנא אל תצר את מואב וכו'** - ע' באגרות משה (חלק ח' עמ' 15) שמביאים שם מעשה בא' מהבעלי בתים בליובאן שנפל למשכב בחולי מזור שלשונו התנפחה בפיו. ובקיצור נמרץ, הגיד הבעה"ב לר' משה דשבע קודם לכן הי' מתמיה על בנות לוט שרמזו שבנם הי' מאביהם, ולמה זכו שמישיח יהי' מצאצאיהם, הרי לכאור' דבר מגונה הוא זה, והי' מדבר עליהם בדרך בזיון. כלילה הופיעו בחלומו ב' נשים זקנות מאד ואמרו שהן בנות לוט. ואמרו ששמעו את טענתו, ובאו מעולם האמת לענות לו. ואמרו דבעצם היו יכולין לומר דמאחר שניצלו בדרך נס מסדום, י"ל דגם נתעברו בדרך נס ג"כ, ולא ממעשה זנות. וא"כ הי' שייך שיאמרו שנתעברו מהשכינה כביכול, ויכולים לייסד מזה דת חדשה, כמו נצרות. ולכן קראו בניהם דוקא עמון ומואב, להודיע שכשאר אשה מתעברת הם נתעברו, ויש להולד אב בשר ודם. ולכן זכו למשיח האמיתי שיהי' מהן. עוד אמרו שהוא חטא גדול כאשר דיבר עליהן דרך בזיון. ולכן הוא יענש ע"ז מדה כנגד מדה, כעונש המרגלים בלשונו, ועי"ז ימות. כשסיים האיש לספר את סיפורו, היסב את פניו אל הקיר ונפטר לעולמו. ועי"ז ראה ר' משה בכך ענין אמיתי.

מהעבירה, וא"כ לא הי' לשמה. ועי"ז יישב הגמ' דבאמת לא נהנית, ולכן שפיר משבחה הגמ' גדולה עבירה לשמה וכו'. וכ' **המהרש"א בנזיר** (כ"ג) שהביא מש"כ **המפרש** שם, שעשו מצוה שלא לשמה במה שאמרו לבעליהן לבא אל שפחתן, ולא לשם מצוה נתכוונו, אלא כדי שמתקנאות זו בזו, רחל באחותה, ושרה ולאה באמהות. דפי' המפרש כאן דחוק, דבשלמא לפי' התוס', הרי המצוה מה שהאמהות עצמן עשו, וזה דומה ליעל, משא"כ לפי' המפרש דלא עשו המצוה בעצמן, ואינו דומה כ"כ ליעל.

(כב) **שמתוך שלא לשמן בא לשמן** - הק' **תוס' בנזיר** (כג:), הא אמרי' בעלמא דהלומד שלא לשמה נוח לו שלא נברא. ותי' דהתם מיירי שלומד כדי לפקח לאחרים, וכאן מיירי שלומד כדי לקנות לו שם. וכע"ז תי' **בתענית** (ז.) ליישב מה דאי' התם דהלומד שלא לשמה נעשה לו סם המות. **וע"ע בפתח עינים** בתענית שם שהביא שלפי **הרמב"ם** אי' ד' מדרגות, יש מדרגת לשמה ממש, דהיינו לשם אהבת ד', סוג ב' הוא הלומד כדי לקבל שכר ולהגין מפורענות, וזהו שלא לשמה הביא לידי לשמה, סוג ג' הוא הלומד כדי להקרא רבי, דאי"ז סם המות אבל אינו מביא ללשמה (ועי"ז חולק תוס', וס"ל דגם זה הביא ללשמה), וסוג ד' שהוא לקנטר דנעשית לו סם המות. **וע"ע בחי' הגרי"ז בערכין** (טז:) דהביא מש"כ **הרמב"ם** דלימוד מאהבה הוא לשמה, ולימוד מיראה הוא שלא לשמה, ולימוד לשמה הוי מדרגה גדולה ואין כל חכם זוכה לה. ותמוה, א"כ איך אמרו חז"ל שלעולם ילמד אדם שלא לשמה דמתוך זה יבא ללשמה, הרי אי"ז מועיל לההמון עם, וצ"ע. **עוד** הק' בחי' הגרי"ז על כל המימרא, הרי יש מצוה ללמוד תורה, ואם אינו על המדרגה ללמוד לשמה, צריך ללמוד שלא לשמה, וא"כ מה אמרו לנו חז"ל, הרי אפי' אם לא הי' בא ללשמה הי' חייב ללמוד שלא לשמה, וצ"ע.

(כג) **שמתוך שלא לשמן בא לשמן, שבשכר מ"ב קרבנות שהקריב בלק הרשע זכה ויצאה ממנו רות** - ופי' **התוס' בנזיר** (כג:) דהי' הקרבנות שלא לשמה משום שעשה כן לקלל את